

PAPER DETAILS

TITLE: COVID-19 Pandemisi Sürecinde İntörn Hemşirelerin Eğitim Süreçleri ve Kariyer Planlamalarına Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi

AUTHORS: Vacide ASIK ÖZDEMİR,Ayten YILMAZ YAVUZ,Özlem AKIN

PAGES: 501-508

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2824152>

ARAŞTIRMA / RESEARCH

COVID-19 Pandemisi Sürecinde İntörn Hemşirelerin Eğitim Süreçleri ve Kariyer Planlamalarına Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi*Evaluation of Intern Nurses' Views on Education Processes and Career Planning During the COVID-19 Pandemic Process*Vacide AŞIK ÖZDEMİR¹, Ayten YILMAZ YAVUZ², Özlem AKIN³¹Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., Rize, Türkiye²Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Halk Sağlığı Hemşireliği AD., Rize, Türkiye³Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği AD., Rize, Türkiye

Geliş tarihi/Received: 10.12.2022

Kabul tarihi/Accepted: 22.05.2023

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Vacide AŞIK ÖZDEMİR, Dr. Öğr. Üyesi
 Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sağlık
 Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İç
 Hastalıkları Hemşireliği AD., Ada Cami Mah.
 Akademi 1 Sokak No:30 Güneysu/Rize/Türkiye
E-posta: vacide.asikozdemir@erdogan.edu.tr
ORCID: 0000-0001-6421-1518

Ayten YILMAZ, Dr. Öğr. Üyesi
ORCID: 0000-0002-5861-4254

Özlem AKIN, Öğr. Gör.
ORCID: 0000-0001-7210-8756

Öz

Amaç: Bu çalışmada intörn hemşirelik öğrencilerinin eğitim süreçlerinin COVID-19 pandemisi sürecinden nasıl etkilendiği ve mezuniyet sonrasına ilişkin iyileştirici ve destekleyici eğitim ve kariyer planlamalarına yönelik görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı tipte olan bu araştırma bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü'nde 2021-2022 Eğitim ve Öğretim yılında aktif öğrenim görmektedir. intörn öğrenciler (N=96) ile 20 Mayıs-20 Haziran 2022 tarihleri arasında yürütülmüştür. Çalışmanın verileri araştırmacıların oluşturduğu, öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ile COVID-19 pandemisinin teorik ve klinik eğitim süreci, mezuniyet sonrasına ilişkin iyileştirici ve destekleyici eğitim ve kariyer planlamalarındaki etkisine yönelik ifadelerden oluşan anket formu ile yüz yüze toplanmıştır.

Bulgular: Bu çalışmada klinik uygulamasına çıkılamayan alanlar ile ilgili bilgi ve beceride desteğe ihtiyaç duyanların büyük çoğunlukta olduğu (%45,8) tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin çoğunluğunun mezuniyet sonrası atanmak ve işe başlamak ile ilgili mesleki bilgi ya da beceri eksikliğine bağlı stres, kaygı ya da endişe içinde olduğu (%34,4), hemşirelik bilgisi ve becerisi gerektirecek uygulamalardaki eksikliklerinin tespit edilerek verilecek özel eğitimler ile eksikliklerin giderilmesi gerektiğini düşündüğü (%54,2) belirlenmiştir.

Sonuç: COVID-19 pandemisi, hemşirelik öğrencilerinin eğitim süreci kazanımlarındaki yeterliliklerini ve kariyer planlamalarını olumsuz etkilemiştir. Kaliteli hemşirelik sunumunun sürdürülmesi için öğrencilerden kapsamlı geri bildirim alınarak hemşirelik eğitimindeki eksiklikler giderilmelidir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19 pandemisi, hemşirelik eğitimi, intörn hemşirelik, kariyer planlama.

Abstract

Objective: This study aimed to determine how the educational processes of intern nursing students were affected by the COVID-19 pandemic process and to determine their views on remedial and supportive education and career planning after graduation.

Material and Method: This descriptive study was conducted between 20 May and 20 June 2022 with intern students (N=96) who were actively studying in the Department of Nursing, Faculty of Health Sciences of a state university in the academic year 2021-2022. The data of the study were collected face-to-face with a questionnaire form designed by the researchers, consisting of statements about the socio-demographic characteristics of the students, the theoretical and clinical education process of the COVID-19 pandemic, the remedial and supportive education and career planning after graduation.

Results: This study determined that the majority (45.8%) of those who needed support with knowledge and skills related to areas that could not be applied clinically. In addition, the majority of the students are stressed, anxious or worried due to the lack of professional knowledge or skills about being appointed and starting a job after graduation (34.4%), and they think that the deficiencies in practices that require nursing knowledge and skills should be determined and the deficiencies should be eliminated with special training (54.2%) was determined.

Conclusion: The COVID-19 pandemic has negatively affected nursing students' proficiency in educational attainment and career planning. In order to maintain the quality of nursing presentation, deficiencies in nursing education should be eliminated through comprehensive feedback from students and educators.

Keywords: COVID-19 pandemic, nursing education, intern nursing, career planning.

1. Giriş

Hemşirelik eğitimi, eğitim sürecinde yer alan klinik uygulamalar ile öğrencilerine hemşirelik mesleğinin gerektirdiği özellikleri kazandırmayı amaçlar. Bu nedenle bu süreçte, teorik bilgilerin gerçek yaşamdaki durumlarını deneyimlemek için klinik alanda uygulamaya dönüştürülmesi zorunludur (1). Teorik dersler, klinik uygulamalar ile birlikte öğrencilerin, sağlıklı/hasta birey ve ekip ile profesyonel nitelikte iletişim kurmasına, teorik bilgi ve hemşirelik uygulamaları, problem çözme ve karar verme becerilerini geliştirme ve güçlendirmelerine imkân sağlamaktadır (2, 3).

COVID-19 pandemisi sürecinde, bilimsel çalışma sonuçları göz önünde bulundurularak (4) ulusal (5) ve uluslararası düzeyde tıp, diş hekimliği (6) ve hemşirelik gibi uygulamalı eğitim veren bölümler de dahil olmak üzere üniversiteler tarafından, virüsün bulaşma zincirini kırabilmek amacıyla yüz yüze verilen örgün eğitim yerine uzaktan eğitim aracılığı ile devam etme kararı alınmıştır (7). Ancak pandemi nedeni ile bu sürece geçiş oldukça hızlı olmuş, süreç ile ilgili teknolojik alt yapı, öğrenci ve eğitimcilerin bilgi kaynaklarına ulaşımı ve bunları kullanımı konularının değerlendirilmesi yapılamamıştır (8). Üniversiteler tarafından farklı teknolojik alt yapılar ile klinik uygulama olmadan sadece teorik bilgi aktarımına dayalı hemşirelik eğitimi sürdürülmeye çalışılmıştır. Pandemi sürecinde virüsün yayılım hızını kontrol altına alamama, kişisel koruyucu ekipman yetersizliği, hastanelerin patojen yükünün fazla olması gibi nedenlerle dünyanın farklı bölgelerinde hemşirelik öğrencileri klinik alanlardan uzaklaştırılmıştır. Bunun yerine her ülkenin mevcut koşulları, yasal düzenlemeleri ve mesleki kurumlarının önerileri doğrultusunda eğitim kurumları tarafından simülasyon, tele sağlık, sanal gerçeklik kullanımı, vaka tartışmaları gibi farklı uygulamalarla klinik eğitim verilmeye çalışılmıştır (9-12).

Hemşirelik öğrencileri uygulamalı derslere (Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Halk Sağlığı Hemşireliği, İç Hastalıkları Hemşireliği, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Ruh Sağlığı Hemşireliği, Hemşirelikte Yönetim ve Hemşirelikte Eğitim Öğretim gibi) yönelik eğitimlerini klinik ortam yerine online/bilgisayar ortamında vaka çalışması, edinilmesi gereken klinik becerilerin video ile gösterimi şeklinde almak zorunda kalmıştır (13, 14). Bu durum öğrencilerin eğitim süreçlerinde kazanmaları gereken özellikle klinik yeterlilikler açısından tehdit oluşturmuştur. COVID-19 pandemi süreci küresel olarak insan yaşamının her alanını etkilemekle birlikte, artan öğrenci sayısına karşılık eğitimci sayısının azlığı ve klinik uygulama ortamları ile ilişkili yetersizlikler gibi hemşirelik eğitime dair var olan problemleri daha da derinleştirmiştir (9, 10).

Pandemi sürecinde hemşirelik eğitiminde uygulanan değişiklikler ve stratejilere eğitim öğretim sürecinin en temel paydaşı olan öğrencilerin bakış açısının değerlendirilmesi, sürecin ve süreç sonrasında yapılandırılması için gereklidir (15). Hemşirelik öğrencilerinin fazla ders yükü, kariyer planları, kişilerarası ilişkilerin güçlüğü, klinik uygulama alanlarında karşılaştıkları zorluklar gibi (16) nedenler ile diğer sağlık disiplinlerinde eğitim gören öğrencilere göre anksiyete düzeylerinin daha yüksek olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte olağan dışı süreç ile ilişkili var olan anksiyete risk faktörleri arasında eğitim süreçlerindeki belirsizlik, uzaktan eğitimin getirdiği zorluklar, klinik uygulama eksikleri gibi faktörler eklenmiştir (17). Literatürde, hemşirelik

son sınıf öğrencilerinin COVID-19 pandemi sürecinde hastane ortamında klinik uygulama yapamamasının klinik karar vermede anksiyetelerini arttırdığı ve özgüvenlerini azalttığı, mesleğe başlama motivasyonlarını olumsuz etkilediği saptanmıştır (18). Yapılan bir çalışmada hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecinde dersleri takip etmede ve derslere katılmada sorun yaşadığı, teorik ve uygulama gerektiren konuları kavrama ve öğrenmede güçlük yaşadığı, klinik uygulama becerileri konusunda kendilerinde yetersizlik hissettiği tespit edilmiştir (19).

Uluslararası boyutta nüfusun artması, iklim değişikliği, küreselleşme ve kentleşme gibi faktörlerle ilişkili olarak gelecekte viral enfeksiyonlara bağlı yeni küresel salgınların sayı ve şiddetinde artış olacağı öngörülmektedir (20). Dolayısıyla özellikle yoğun hemşirelik bakımı gerektiren pandemi dönemlerinde klinik alanların kritik ve analitik düşünen, nitelikli ve profesyonel hemşirelere ihtiyacı olacağı ortadadır. Ayrıca COVID-19 salgını ile tüm dünyada hemşirelik mesleğinin vazgeçilmezliği, iyi eğitim almış, nitelikli ve deneyimli hemşirelere gereksinim olduğu; hemşireler olmadan ülkelerin salgınlara karşı savaşta yenik düşeceği ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşamayacağı anlaşılmıştır. Yapılan çalışmalardan da anlaşılabileceği üzere hemşirelik eğitimi üzerindeki olumsuzluklara, pandemi sürecinin getirdiği olumsuzluklar da eklendiğinde gelecekte nitelikli hemşire ve sağlık personeli açığı, yetersiz/yanlış sağlık bakım hizmeti sunumu gibi sağlık sisteminde problemlerin meydana geleceği öngörülmelidir. Bu nedenle özellikle öğrenme sürecindeki eksikliklerin ya da bu sürece dair önerilerin öğrenme sürecinin en temel paydaşı olan öğrencilerin gözünden değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Bu kapsamda bir devlet üniversitesi hemşirelik bölümünün 2021-2022 eğitim ve öğretim yılında aktif öğrenim görmekte olan intörn hemşirelik öğrencileri çalışmaya dahil edilmiştir. Söz konusu grup hemşirelik müfredatında yer alan uygulamalı mesleki derslerinin pek çoğuna yönelik eğitimlerini klinik ortam yerine uzaktan eğitim ortamında vaka çalışması, video gösterimi vb pek çok alternatif öğrenme yöntemleri kullanılarak gereken bilgi beceri kazandırılmaya çalışılmış pandemi sürecinde uzaktan eğitim deneyimi yaşamış özel bir gruptur. Bu durumun da öğrencilerin eğitim süreçleri ve kariyer planlamalarına yönelik düşüncelerinin değişmesine neden olduğu düşünülmüştür. Bu nedenle yapılan çalışmada intörn hemşirelik öğrencilerinin eğitim süreçleri ve kariyer planlamalarının COVID-19 pandemisi sürecinden nasıl etkilendiğine, mezuniyet sonrasında ilişkin iyileştirici ve destekleyici eğitime ve kariyer planlamalarına yönelik görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma soruları:

1. İntörn hemşirelerin, COVID-19 pandemisinin teorik eğitim sürecine olan etkisine yönelik görüşleri nelerdir?
2. İntörn hemşirelerin COVID-19 pandemisinin klinik eğitim sürecine olan etkisine yönelik görüşleri nelerdir?
3. İntörn hemşirelerin COVID-19 pandemisinin mezuniyet sonrasında ilişkin eğitimlere olan etkisine yönelik görüşleri nelerdir?
4. İntörn hemşirelerin COVID-19 pandemisinin kariyer planlamalarına olan etkisine yönelik görüşleri nelerdir?

2. Gereç ve Yöntem

2.1. Araştırmanın Tipi

Araştırma tanımlayıcı tipte bir araştırmadır.

2.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Çalışma bir devlet üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde 2021-2022 Eğitim ve Öğretim yılında aktif öğrenim görmektedir olan intörn öğrenciler ile 20 Mayıs- 20 Haziran 2022 tarihleri arasında yürütüldü.

2.3. Araştırmanın Evren/ Örnekleme

Çalışmanın evrenini söz konusu devlet üniversitesinin 2021-2022 eğitim ve öğretim yılında aktif öğrenim görmektedir olan intörn öğrencileri (N=96) oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmeyip, çalışmanın yürütüldüğü zaman diliminde aktif öğrenime devam etmekte olan ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan 96 intörn hemşire örnekleme dahil edilmiştir.

2.4. Veri Toplama Araçları

Çalışmanın verileri, araştırmacıların oluşturduğu yapılandırılmış bir anket aracılığıyla, anket formunun öğrencilere yüz yüze uygulanması ile elde edilmiştir. Katılımcılar, onam formu ile çalışmaya katılmayı kabul ettikten sonra araştırmanın verileri anket formu ile toplanmıştır. Literatür taranarak (18, 19, 21, 22) araştırmacılar tarafından oluşturulan anket formunun ilk bölümü öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri (cinsiyet, hemşirelik bölümünü kendi isteği ile tercih etme, hemşirelik bölümünü kendi isteği ile okuma ve intörlük uygulamasında bulunulan alan); ikinci bölümü ise COVID-19 pandemisinin teorik eğitim sürecine etkisine yönelik 13, klinik eğitim sürecine etkisine yönelik 9, mezuniyet sonrasına ilişkin iyileştirici ve destekleyici eğitime yönelik 6 ve kariyer planlamalarındaki etkisine yönelik 6 olmak üzere toplam 34 ifadeden oluşmaktadır. Öğrenciler tarafından bu maddeler 5'li likert (Kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum) şeklinde cevaplanmaktadır.

2.5. İstatistiksel Analiz

Araştırmanın verileri, SPSS 23.0 Windows yazılımı ile değerlendirildi. Değişkenlerin Kolmogorov-Smirnov testi ile normal dağılıma uygunluğu belirlendi. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler (yüzde, frekans, ortalama) kullanıldı.

3. Bulgular

Katılımcıların çoğunluğunu kadın (%71,9), hemşirelik bölümünü isteyerek tercih eden (%65,6) ve kendi isteğiyle okuyan (%87,5), intörlük uygulaması kapsamında birim/ünite/klinikte uygulamaya çıkmış (%75,0) öğrenciler oluşturmaktadır (Tablo 1).

Katılımcıların COVID-19 pandemisinin teorik eğitim sürecine etkisine yönelik görüşleri değerlendirildiğinde, en fazla uzaktan eğitimde verilen derslerin çeşitli materyaller ile desteklenmesi gerektiğini düşündükleri (%60,4) bulundu. Ayrıca online derslerde sınıf içi etkileşimi yeterli bulmayanlar (%38,5), uzaktan eğitim sürecinde öğrenci başarısının ölçüm ve değerlendirmesinin sağlıklı şekilde yapılmadığını düşünenler (%37,5) ve uzaktan eğitim ile alınan derslerin yüz yüze eğitimdeki kadar verimli olmadığını düşünenlerin (%35,4) çoğunlukta olduğu bulundu (Şekil 1).

Tablo 1. Katılımcıların Tanıtıcı Özellikleri (N=96)

Değişkenler	n	%
Cinsiyet	Kadın	69 71,9
	Erkek	27 28,1
Hemşirelik bölümünü kendi isteğim ile tercih ettim	Evet	63 65,6
	Hayır	9 9,4
	Kısmen	24 25,0
Hemşirelik bölümünü kendi isteğim ile okuyorum	Evet	84 87,5
	Hayır	1 1,0
	Kısmen	11 11,5
İntörlük uygulamasındaki bulunduğunuz alan	Birim/ünite/klinik	72 75,0
	ASM/TSM	24 25,0

ASM: Aile Sağlığı Merkezi, TSM: Toplum Sağlığı Merkezi

Katılımcıların COVID-19 pandemisinin klinik eğitim sürecine etkisine yönelik en fazla uzaktan eğitimin uygulamalı dersler için kesinlikle uygun olmadığını (%63,5) ve sağlık alanı ile ilgili konularda düşüncelerini ve sorunlara ilişkin çözüm önerilerini nicel ve nitel verilerle destekleyerek, ekip çalışması içinde ve sürecin etkin bir elemanı olarak, uzman olan ve olmayan kişilerle paylaşılabilmelerini sağladığını (%60,4) düşündükleri bulundu. Ayrıca kliniğe çıkmak yerine online yapılan ödev, vaka tartışması vb. çalışmaların faydalı olmadığını düşünenler (%43,8), salgın sürecinde uzaktan eğitim, ödev, vaka tartışması etkinliklerin klinik ortamda eğitimin eksikliğini hissettirdiğini düşünenler (%51,0) ve bu süreçte klinik uygulamasına çıkılamayan (dahiliye, cerrahi, kadın-doğum, çocuk sağlığı ve hastalıkları) alanlar ile ilgili bilgi ve beceride desteğe ihtiyaç duyanların da (%45,8) çoğunlukta olduğu belirlendi (Tablo 2).

Katılımcıların mezuniyet sonrasına ilişkin iyileştirici ve destekleyici eğitime yönelik görüşleri incelendiğinde en fazla mezuniyet sonrası mesleki bilgi ve becerilerini güncel tutacak teorik ve pratik mesleki eğitimlerin verildiği platformları takip etmeye gereksinim duyabileceği (%56,3) olduğu tespit edildi. Ayrıca mezuniyet sonrası atanmak ve işe başlamak ile ilgili mesleki bilgi ya da beceri eksikliğine bağlı stres, kaygı ve endişe içinde olanlar (%34,4), mezuniyet sonrası çalışacakları birime özgü mesleki bilgi ve beceriyi artırıcı ayrıntılı eğitime gereksinim duyabileceğini düşünenler (50,0) çoğunlukta idi. Hemşirelik bilgisi ve becerisi gerektirecek uygulamalardaki eksikliklerinin tespit edilmesi ve bunlara yönelik özel eğitimler ile eksikliklerinin giderilmesi gerektiğini düşünenler (%54,2) grubun çoğunluğunu oluşturduğu belirlendi. Hemşirelik bilgisi ve becerisi gerektirecek uygulamalar ile ilgili pratik yapmak için simülasyon laboratuvarı, çevrimiçi etkinlikler gibi ortamların oluşturulmasını isteyenler (%50,0) ve ülkemizin genelini kapsayacak şekilde tüm yeni hemşirelik mezunlarına, bilgi ve becerilerinin artırılmasına yönelik standart bir uygulama yapılması fikrine katılanların (%50,0) da çoğunlukta olduğu bulundu (Şekil 2).

Katılımcıların COVID-19 pandemisinin kariyer planlamalarında en fazla mezuniyet sonrası hemşirelik yapmak istedikleri (%43,8) ve salgın sürecinde hemşirelik bölümünü seçtikleri için pişmanlık yaşamadıkları (%40,6) belirlendi. Ayrıca hemşirelikte spesifik bir uzmanlık alanının olmasını isteyenler (%41,7) ile pandemiyle birlikte klinik uygulamalarına çıkılamayan dersler nedeniyle hangi alanda uzmanlaşmak isteyip istemediğinden emin olamayan öğrenciler (%29,2) ve hemşirelik mesleğini yurtdışında icra etmek istemede kararsız olanların (%32,3) çoğunlukta olduğu belirlendi (Şekil 3).

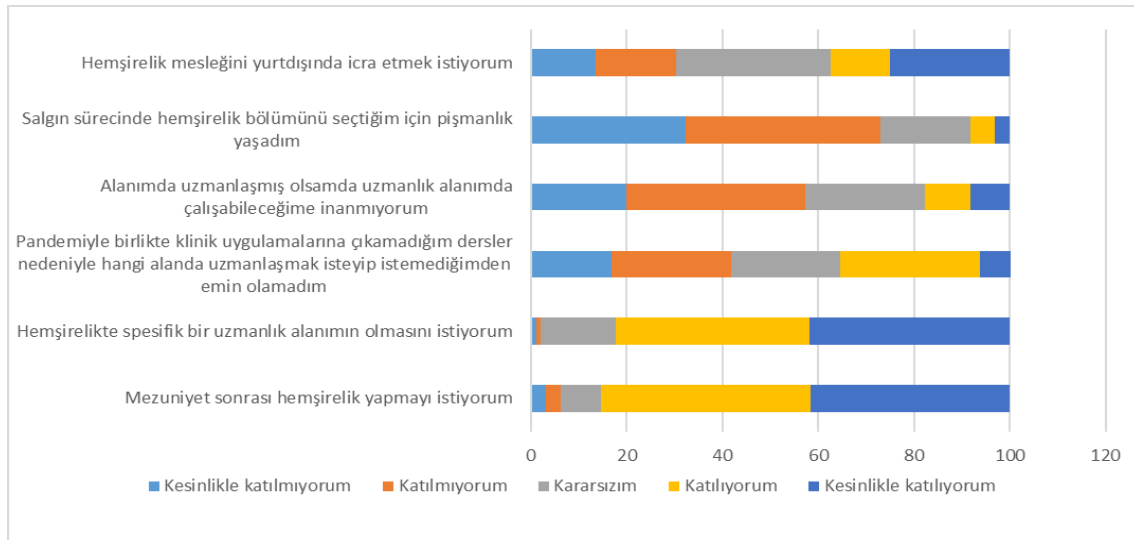
Şekil 1. Katılımcıların COVID-19 Pandemisinin Teorik Eğitim Sürecine Etkisine Yönelik Görüşleri

Tablo 2. Katılımcıların COVID-19 Pandemisinin Klinik Eğitim Sürecine Etkisine Yönelik Görüşleri

İfadeler	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kliniğe çıkmak yerine online yapılan ödev, vaka tartışması vb çalışmalar faydalı oldu.	30	31,3	42	43,8	14	14,6	9	9,4	1	1,0
Uzaktan eğitim uygulamalı dersler için uygundur.	61	63,5	29	30,2	5	5,2	1	1,0	-	-
Salgın sürecinde uzaktan eğitim, ödev, vaka tartışması etkinlikleri klinik ortamda eğitimin eksikliğini hissettirdi.	4	4,2	6	6,3	8	8,3	49	51,0	29	30,2
Şu anki mevcut birikimle hemşirelik becerilerini ve uygulamalarını başarıyla yapacağım konusunda kendime güveniyorum.	8	8,3	7	7,3	25	26,0	41	42,7	15	15,6
Pandemi sürecinde klinik uygulamasına çıkamadığım (dahiliye, cerrahi, kadın-doğum, çocuk sağlığı ve hastalıkları) alanlar ile ilgili bilgi ve beceride desteğe ihtiyaç duyuyorum.	2	2,1	10	10,4	22	22,9	44	45,8	18	18,8
Bağımsız çalışabilme ve sorumluluk alabilme yetkinliğini kendimde buluyorum.	3	3,1	10	10,4	27	28,1	44	45,8	12	12,5
Alanımda edindiğim ileri düzeydeki bilgi ve becerileri eleştirel bir yaklaşımla değerlendirebilirim.	-	-	2	2,1	17	17,7	56	58,3	21	21,9
Sağlık alanı ile ilgili konularda düşüncelerimi ve sorunlara ilişkin çözüm önerilerimi nicel ve nitel verilerle destekleyerek, ekip çalışması içinde ve sürecin etkin bir elemanı olarak, uzman olan ve olmayan kişilerle paylaşabilirim.	-	-	2	2,1	21	21,9	58	60,4	15	15,6
Alanım ile ilgili verilerin toplanması, yorumlanması, uygulanması ve sonuçlarının duyurulması aşamalarında toplumsal, bilimsel, kültürel ve etik değerlere uygun hareket edebilirim.	-	-	2	2,1	6	6,3	55	57,3	33	34,4

Şekil 2. Katılımcıların Mezuniyet Sonrasına İlişkin İyileştirici ve Destekleyici Eğitime Yönelik Görüşleri

Şekil 3. Katılımcıların COVID-19 Pandemisinin Kariyer Planlamalarındaki Etkisine Yönelik Görüşleri

4. Tartışma

COVID-19 pandemisi örgün eğitimin, uzaktan eğitim aracılığı ile devam ettirilmesine ve hemşirelik bölümü öğrencilerinin güvenlik amacıyla klinik uygulama alanlarından uzaklaştırılmasına neden olmuştur. Bu nedenle bu çalışmada hemşirelik intörn öğrencilerinin eğitim süreçleri ve kariyer planlamalarının COVID-19 pandemisi sürecinden nasıl etkilendiğine ve mezuniyet sonrasına ilişkin iyileştirici ve destekleyici eğitimlere yönelik görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Katılımcıların COVID-19 pandemisinin teorik eğitim sürecine etkisine yönelik görüşleri değerlendirildiğinde, çoğunluğun online derslerde odaklanmada kararsız olduğu, sınıf içi etkileşimi yeterli bulmadığı, uzaktan eğitimin verimli olmadığı, bu süreçte öğrenci başarı düzeyinin değerlendirilmesinin sağlıklı bir şekilde yapılamadığı ve eğitimin çeşitli materyaller ile desteklenmesi gerektiğini düşündüğü tespit edilmiştir.

Pandemi sürecinde hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada da uzaktan eğitim sistemi ile verilen derslerin verimliliği hakkında endişeli olanların (%85,3) ve teorik derslerin uzaktan verilmesinin yeterli olmadığını düşünenlerin (%56,4), uzaktan eğitim ile verilen dersleri anlamada/kavramada güçlük yaşayanların (%53,7) çoğunlukta olduğu belirlenmiştir (19). Yapılan başka bir çalışmada da benzer şekilde klinik uygulamaların uzaktan eğitim ile yeterli olmadığını düşünenler (%74,5) ile hemşirelik dersleri için uzaktan eğitimi yeterli bulmayanların oranı (%91,7) çok yüksek bulunmuştur (23). Literatürde uygulamalı bir disiplin olan hemşireliğin tamamen uzaktan eğitim şeklinde sürdürülmesinin yeterli olmadığını vurgulandığı pek çok çalışma bulunmaktadır (24-26). Çalışma sonuçlarımıza benzer bu bulgular uzaktan eğitim ile verilen teorik bilginin yetersiz olduğunu göstermekte olup, bu durumun ilerleyen yıllarda sağlık sisteminde yaşanacak aksaklıklara, geri dönüşü olmayan malpraktislere zemin hazırlayacağını düşündürmektedir.

Pandemi süreci sosyal mesafe, kişisel koruyucu ekipman eksikliği ve klinik bakım ihtiyaçları gibi nedenlerle diğer sağlık disiplinlerinin olduğu gibi hemşirelik öğrencilerinin de klinik ortamdan uzaklaştırılmasını, hem teorik bilgi aktarımı hem de klinik uygulamaya dair öncesinde yapılandırılmadan ve uygulanabilirliği test edilmeden birçok farklı uygulamaya acil çözüm olarak başvurulmasını gerekli kılmıştır (5). Bu çalışmada pandemi sürecinin intörn hemşirelerin klinik eğitim sürecine etkilerine yönelik görüşleri değerlendirildiğinde; çoğunluğunun uzaktan eğitimin hemşirelik eğitimi için uygun olmadığı, kliniğe çıkılmamasını eksiklik olarak gördükleri ve klinik uygulamasına çıkılamayan alanlar ile ilgili bilgi ve beceride desteğe ihtiyaç duydukları yönünde olduğu belirlendi. Literatürde, pandemi sürecinde eğitime hastanede veya klinik ortamlarda devam etmenin ve hizmet sürecine aktif katkı sağlamanın öğrencilere kendini iyi hissettirdiği, liderlik, takım çalışması, meslekler arası iş birliği ve dayanıklılık konusunda deneyim kazanmalarını sağladığı belirtilmektedir (27). Pandemi döneminde hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada uygulamaya dayalı derslerin uzaktan verilmesinin yeterli olmadığını düşünenlerin çoğunlukta (%76,4) olduğu tespit edilmiştir (25). Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada da uygulamalı derslerin uzaktan eğitim ile verilmesinde öğrencilerin çoğunluğu tarafından dersi anlama ve kavramada (%73,6), hemşirelik uygulama becerilerinin öğrenilmesinde (%79,8) güçlük yaşandığı belirtilmiştir. Ayrıca hemşirelik eğitiminin tamamen uzaktan eğitim ile yapılmasını istemeyenlerin oranı oldukça yüksek (%82) bulunmuştur (19). Uzelli Yılmaz'ın Kanada McMaster Üniversitesi Hemşirelik Programı'nda gönüllü altı eğitimcinin görüş ve deneyimlerini paylaştığı çalışma bulgularında da, uzaktan eğitim yöntemlerine adaptasyon, internet erişimi ile ilgili teknik sorunlar ve öğrencileri değerlendirme güçlüklerinin yer aldığı görülmektedir (28). Literatürdeki bulgulara dayanarak toplumu fizyolojik, psikolojik, ekonomik, sosyal vb boyutlarda etkileyen COVID-19 pandemisinin, öğrencilerine yeterli ve etkili hasta bakımı verebilme yeterliliği kazandırmayı, nitelikli hemşire insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan hemşirelik eğitimi derinden etkilediğini söylemek mümkündür.

Sürekli mesleki gelişim, yetkinliklerin geliştirilmesi ve güvenli sağlık hizmeti sunumu sağlamanın temelidir (29). Bu çalışmada intörn hemşirelerin çoğunluğunun mezuniyet sonrası çalışacak birime özgü mesleki bilgi ve beceri durumunun tespit edilmesi, eksikleri giderici eğitimlerinin verilmesi ve bu eğitimlerin simülasyon, laboratuvar çalışması gibi pratiği artırıcı ortamlarda verilmesinin mezuniyet sonrasında ilişkin iyileştirici ve destekleyici eğitim için gerekli olduğunu düşündükleri bulunmuştur. Ayrıca mesleki bilgi ve becerilerini güncel tutacak teorik ve pratik mesleki eğitimlerin verildiği platformların takip edilmesinin gerekliliği ve ulusal düzeyde tüm yeni hemşirelik mezunlarının bilgi ve becerilerinin artırılmasına yönelik standart uygulama yapılması gerektiği vurgulanmıştır (30). Yapılan bir başka çalışmada da hemşirelik öğrencilerinin eğitimlerinin önemli bileşenlerinden olan laboratuvar ve klinik uygulamalar için uzaktan

eğitim yöntemlerini yeterli görmedikleri belirlenmiş, laboratuvar ve klinik uygulamaların uygun koşullar sağlandığında telafi edilmesi önerisinde bulunulmuştur (31). Vaizoğlu ve Uysal'ın çalışmasında da öğrencilerin eksik kalan laboratuvar ve klinik uygulamaların eğitim sırasında tamamlanması, mezuniyet sonrası öğrencilerin eksiklerini kapatmaya yönelik oryantasyon programlarının düzenlenmesi önerilmiştir (23). Sürücü ve arkadaşlarının çalışmasında da son sınıf hemşirelik öğrencilerinin pandemide klinik ortamda uygulama yapamamasının klinik karar verme konusunda anksiyetelerini arttırdığı ve özgüvenlerini azalttığı saptanmış; mezuniyet sonrası klinik oryantasyon/uyum ve hizmet içi eğitim programlarının sürelerinin uzatılması önerilmiştir (18).

Hemşire akademisyenlerin oluşturduğu ve Türkiye'de lisans ve lisansüstü hemşirelik eğitiminin niteliğini geliştirmeyi ve sürdürmeyi amaçlayan Hemşirelik Eğitimi Derneği (HEMED) tarafından pandemi sürecinde de hemşirelik eğitime dair sorunlar yakından izlenmiş, uygulamalı derslerle ilgili olarak sonraki süreci kapsayan yeni stratejilerin geliştirilmesi gereği, kaliteli hemşirelik eğitimi uygulamalarını destekleyecek önerileri arasında yer almıştır (32). Bu salgın sürecinde hemşirelik gibi uygulamalı bölümlerdeki öğrenci görüşlerinin alınması, eksikliklerin ve önerilerin belirlenmesi, gelecekte yaşanması muhtemel sağlık sistemindeki eksikliklere ışık tutması açısından ve olumsuzlukları önleme adına bugünden önlem alınması açısından önemli olup, karar vericilerin göz önünde bulundurması gereken bir durumdur.

Katılımcıların COVID-19 pandemisinin kariyer planlamalarına olan etkisi incelendiğinde mezuniyet sonrası meslekte çalışmak istedikleri, bir uzmanlık alanlarının olmasını istedikleri ancak pandemi nedeniyle uzmanlaşmak istedikleri alana karar veremedikleri bulundu. Bu süreçte hemşirelik bölümünü seçmekten pişmanlık yaşamadıkları görüldü. Şimşek Arslan ve arkadaşlarının çalışmasında pandemi döneminde eğitim alan hemşirelik son sınıf öğrencilerinin kariyer endişelerinin ve iş umutlarının ortalamasının üzerinde olduğu belirlenmiştir (33). Pandemi sürecinde yapılan başka bir çalışmada hemşirelik birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin stres düzeyinin diğer sınıflara göre daha fazla olduğu bulunmuştur. Hemşirelik dördüncü sınıf öğrencilerinin stres düzeylerinin yüksek olmasının nedeni mezuniyet ve mesleğe başlama olarak ifade edilmiştir (34). Yapılan bir başka çalışmada da öğrencilerin stres algısının orta ve kariyer iyimserliğinin yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin stres algısının artması kariyer iyimserliğini azaltmaktadır. Bu bakımdan üniversitelerde öğrencilerin stres düzeylerini azaltıcı, kariyer süreçlerini belirleyici aktivite ve bilgilendirmelerin yapılması önerilmiştir (35). Özellikle pandemi döneminde mezun olan hemşirelerle çalışacak yöneticilere sürekli gelişim programları hazırlamaları ve oryantasyon süreçlerini eğitimde ortaya çıkan aksaklıkları göz önünde bulundurarak planlanmaları önerilebilir.

5. Sonuç ve Öneriler

COVID-19 pandemisi bireysel ve toplumsal etkileri yanı sıra, öğrencilerine yeterli ve etkili hasta bakımı verebilme yeterliliği kazandırmayı hedefleyen hemşirelik eğitimini de derinden etkilemiş, hemşirelik öğrencilerinin eğitim süreçlerinde bilişsel, duyuşsal ve psikomotor kazanımlarındaki yeterliliklerine yönelik tehdit oluşturmuştur. COVID-19 pandemisi, dünyadaki tüm

hemşireleri ve sağlık hizmeti sunucularını önemli ölçüde etkilemekle kalmayıp, hemşirelik eğitiminin bugünü ve geleceğine dair çok sayıda kritik soru ortaya çıkarmıştır. Eğitimleri esnasında kendilerini pandeminin ortasında bulan hemşire adaylarının, pandemi koşullarında uzaktan eğitim ile giderilmeye çalışılan teorik dersler ve klinik uygulamalarına, mezuniyet sonrasına ilişkin iyileştirici ve destekleyici eğitime ve bu sürecin kariyer planlamalarını nasıl etkilediğine ilişkin verilerin belirlenmesi, mezuniyet sonrası ortaya çıkacak sorunlara nasıl çözüm üretileceğine, gelecekte yaşanması muhtemel sağlık sistemindeki aksaklıklara, nitelikli ve profesyonel değerlere sahip hemşirelere olan ihtiyacın nasıl giderileceğine ışık tutması açısından önemlidir. Çalışmaya katılan intörn öğrenciler uzaktan eğitim programları ve mezuniyet sonrasında sürekli mesleki gelişim programları ile desteklenmek istediklerinin altını çizmiştir. Intörn hemşirelerin salgın döneminde klinik uygulamalara çıkmadan mezun edilmeleri karar vericilerin göz önünde bulundurması gereken bir durumdur. En önemli sorunlardan biri olan nitelikli insan gücü yetiştirilmesi, söz konusu hemşirelik olduğunda daha da ciddi bir şekilde ele alınması gereken bir konudur. Nitelikli hemşire insan gücü, sağlıklı toplumun belirleyicilerindendir. Kaliteli hemşirelik sunumunun sürdürülmesinde tüm paydaşlara önemli sorumluluklar düşmekle birlikte, öğrencilerden ve eğitimcilerden kapsamlı geribildirim alınarak hemşirelik eğitimindeki eksiklikleri giderecek bir planlama yapılması önerilmektedir.

6. Alana Katkı

Eğitimleri esnasında kendilerini pandeminin ortasında bulan hemşire adaylarında, teorik dersleri yüz yüze almak ve klinik uygulamaya çıkmak yerine bu sürecin uzaktan eğitim ile devam ettirilmek zorunda kalınmasının sonuçlarına ilişkin verilerin belirlenmesi, mezuniyet sonrası ortaya çıkacak sorunlara nasıl çözüm üretileceğine, gelecekte yaşanması muhtemel sağlık sistemindeki aksaklıklara, nitelikli ve profesyonel değerlere sahip hemşirelere olan ihtiyacın nasıl giderileceğine ışık tutması açısından alana katkılar sunmaktadır.

Araştırmanın Etik Yönü

Bu çalışmada her katılımcıya araştırmanın amacı açıklanmış, onam formu ile çalışmaya katılmayı kabul ettikten sonra araştırmanın verileri anket formu ile toplanmıştır. Araştırmanın üniversitenin ilgili bölümünde yürütülebilmesi için Etik Kurul Onayı (24/05/2022 tarihli 2022/119 sayılı) ve çalışma izni alınmıştır.

Çalışmanın Kısıtlılıkları

Bu çalışmanın sınırlılığı, öğrenci beyanlarına dayalı olarak değerlendirme yapılması ve araştırmanın kapsamına çalışmaya katılmayı kabul eden bir devlet üniversitesinin hemşirelik bölümü öğrencilerinin alınmasıdır. Bu nedenle araştırma sonuçları sadece çalışmaya katılan hemşirelik öğrencileri ile sınırlıdır, tüm topluma genellenemez.

Çıkar Çatışması

Bu makalede herhangi bir nakdi/ayni yardım alınmamıştır. Herhangi bir kişi ve/veya kurum ile ilgili çıkar çatışması yoktur.

Teşekkür

Anketleri doldurmak için zaman ayıran ve bu çalışmayı mümkün kılan tüm katılımcı öğrencilere teşekkür ederiz.

Yazarlık Katkısı

Fikir/Kavram: AYY, VAÖ; **Tasarım:** AYY, VAÖ; **Denetleme:** AYY, VAÖ; **Kaynak ve Fon Sağlama:** AYY, VAÖ; **Malzemeler:** AYY, VAÖ; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** AYY, VAÖ; **Analiz/Yorum:** AYY, VAÖ; **Literatür Taraması:** VAÖ, ÖA; **Makale Yazımı:** VAÖ, ÖA; **Eleştirel İnceleme:** AYY, VAÖ, ÖA.

Kaynaklar

1. Salah AA, Aljerjawy M, Salama A. Gap between theory and practice in the nursing education: The role of clinical setting. *Emergency*. 2018;24:17-8.
2. Orak S, Orhan H, Ağırman Ö, Özgürce B. Hemşirelik-ebelik eğitiminde Süleyman Demirel Üniversitesi örneği: Isparta Sağlık Yüksekokulu intörn öğrencilerinin klinik sahada entegre uygulaması ile ilgili bilgi ve tutumları. *SDÜ Tıp Fak Derg*. 2008;15(3):11-6.
3. Ateş N, Güçlüel, Y, Pircioğlu M, Güngörmüş E, Yıldırım A. Intörn klinik programına yönelik intörn hemşire, rehber hemşire ve klinik sorumlu hemşiresinin görüş ve önerileri. *Turkish Journal of Research and Development in Nursing*. 2017;19(3):1-11.
4. Han Y, Yang H. The transmission and diagnosis of 2019 novel coronavirus infection disease (COVID-19): A Chinese perspective. *Journal of Medical Virology*. 2020;92(6):639-44.
5. yok.gov.tr [Internet]. Basın açıklaması (18 Mart 2020). [cited 2022 May 8]. Available from: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/universitelerde-uygulanacak-uzaktan-egitime-iliskin-aciklama.aspx>.
6. Alzahrani SB, Alrusayes AA, Aldossary MS. Impact of COVID-19 pandemic on dental education, research, and students. *Int J Health Sci Res*. 2020;10(6):207-12.
7. Gewin V. Five tips for moving teaching online as COVID-19 takes hold. *Nature*. 2020;580(7802):295-96.
8. Iyer P, Aziz K, Ojcius DM. Impact of COVID-19 on dental education in the United States. *J Dent Educ*. 2020;84(6):718-22.
9. Barton AJ, Murray TA, Spurlock DR. An open letter to members of the nursing education community. *J Nurs Educ*. 2020;59(4):183.
10. Lazenby M, Chambers S, Chyun D, Davidson P, Dithole K, Norman I, et al. Clinical nursing and midwifery education in the pandemic age. *Int Nurs Rev*. 2020; 67:323-25.
11. Konrad S, Fitzgerald A, Deckers C. Nursing fundamentals-supporting clinical competency online during the COVID-19 pandemic. *Teach Learn Nurs*. 2021;16(1):53-6.
12. Şanlı D, Uyanık G, Ünsal Avdal E. COVID-19 pandemi sürecinde dünyada hemşirelik eğitimi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2021; 6(1): 55-63.
13. Keskin M, Özer Kaya D. COVID-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geribildirimlerinin değerlendirilmesi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2020;5(2):59-67.
14. Vatan F, Ünsal Avdal E, Yağcan H, Şanlı D. COVID-19 pandemisi ve hemşirelik eğitimi derneği faaliyetleri. *HEAD*. 2020;17(4):369-73.
15. Lovrić R, Farčić N, Mikšić Š, Včev A. Studying COVID-19 pandemic: A qualitative inductive content analysis of nursing students' perceptions and experiences. *Education Sciences*. 2020;10(7):188.
16. Chen CJ, Chen YC, Sung HC, Hsieh TC, Lee MS, Chang CY. The prevalence and related factors of depressive symptoms among junior college nursing students: A cross-sectional study. *J Psychiatr Ment Health Nurs*. 2015; 22(8):590-98.
17. Savitsky B, Findling Y, Erel A, Hendel T. Anxiety and coping strategies among nursing students during the COVID-19 pandemic. *Nurse Educ Pract*. 2020;46:102809.
18. Sürücü HA, Çopur EO, Sungur M, Baksı A. Son sınıf hemşirelik öğrencilerinde Covid pandemi sürecinin klinik karar vermede anksiyete ve özgüven düzeylerine etkisinin incelenmesi. *Göbeklitepe Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2022;7:135-47.

19. Kızıltepe SK, Kurtgöz A. Hemşirelik öğrencilerinin COVID-19 pandemisi sürecinde aldıkları uzaktan eğitime yönelik tutum ve görüşlerinin belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2020;13:558-66.
20. Whiting K. Coronavirus isn't an outlier, it's part of our interconnected viral age. *World Economic Forum*. 2020 [cited 2022 May 8]. Available from: <https://www.weforum.org/agenda/2020/03/coronavirus-global-epidemics-health-pandemic-COVID-19/>
21. Atılğan B. COVID-19 salgınının intörn hekimlerin yaşamlarına ve eğitim süreçlerine etkisi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*. 2022;31(2):142-53.
22. Atılğan B, Taşdelen Teker G, Çağırın T, Temizayak F, Turan S. COVID-19 salgınının intörn hekimlerin yaşamlarına ve eğitim süreçlerine etkisi. *Sted*. 2022;31(2):142-53.
23. Vaizoğlu D, Uysal N. COVID-19 pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları ile hemşirelik meslek algılarının incelenmesi. 2022;4(2):218-225.
24. Süt HK, Küçükaya B. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 2016;13(3):235-243.
25. Kürtüncü M, Kurt A. COVID-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *ASEAD*. 2020;7(5):66-77.
26. Terzi B, Azizoğlu F, Özhan F. Factors affecting attitudes of nursing students towards distance education during the COVID-19 pandemic: A web-based cross-sectional survey. *Perspectives in Psychiatric Care*. 2021;1-9.
27. Edelman DS, Desai UA, Soo-Hoo S, Catallozzi M. Responding to hospital system and student curricular needs: COVID-19 student service corps. *Med Educ*. 2020;54(9):853-54.
28. Uzelli Yılmaz D. COVID-19 pandemi sürecinde hemşirelik beceri öğretiminin sürdürülmesine yönelik hemşire eğitimcilerinin deneyimleri: Kanada McMaster Üniversitesi örneği. *Acıbadem Univ. Sağlık Bilim. Derg.* 2021;12(2):425-31.
29. Cervero RM, Gaines JK. The impact of CME on physician performance and patient health outcomes: an updated synthesis of systematic reviews. *J Contin Educ Health Prof*. 2015;35(2):131-38.
30. Bat Tonkuş M, Bakırhan C. Uzaktan eğitimin uygulamalı alanlarda eğitim gören öğrencilerin anksiyete düzeyine etkisi. *Artuklu IJ Health Sci*. 2022;2(1):7-18.
31. Uysal N, Aydın B, Ekici E. Hemşirelik öğrencilerinin COVID-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitime yönelik tutumları. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. 2022;12(1):228-233.
32. Vatan F, Ünsal Avdal E, Yağcan H, Şanlı, D. COVID-19 pandemisi ve hemşirelik eğitimi derneği faaliyetleri. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 2020;17(4):369-73.
33. Şimşek Arslan B, Küçük M, Aydın G, Akbaş B. COVID-19 pandemisinde hemşirelik son sınıf öğrencilerinin kariyer endişeleri ve iş umutları. *Current Perspectives on Health Sciences*. 2022;3(3):115-121.
34. Aslan H, Pekince H. Nursing students' views on the COVID-19 pandemic and their perceived stress levels. *Perspect Psychiatr Care*. 2021;57(2):695-701.
35. Ertuğrul B, Tekinyıldız E, Alamur M. COVID-19 pandemi sürecinde algılanan stres ile kariyer iyimserliği ilişkisi, üniversiteler için yol haritası: Kesitsel araştırma. *Türkiye Klinikleri Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2022;7(3):609-619.